

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3264/2018. (VII. 20.) AB HATÁROZATA

alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Pokol Béla* alkotmánybíró párhuzamos indoklásával, valamint *dr. Stumpf István*, *dr. Juhász Imre* és *dr. Schanda Balázs* alkotmánybírók különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Pf.IV.24.933/2015/3. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Egy híradástechnikával foglalkozó gazdasági társaság (a továbbiakban: indítványozó) jogi képviselője (Lajer Ügyvédi Iroda, 1054 Budapest, Széchenyi rakpart 8.) útján alkotmányjogi panaszt terjesztett elő az Alkotmánybíróságnál.
- [2] Az indítványozó alkotmányjogi panaszt terjesztett elő az Alkotmánybíróságnál, az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján, kérve a Kúria Pf.IV.24.933/2015/3. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését, mivel az véleménye szerint ellentétes az Alaptörvény XIII. cikkével, és a XV. cikk (1) bekezdésével. Másodlagosan – az Abtv. 53. § (4) bekezdése alapján – azt kérte, hogy az Alkotmánybíróság a változásbejegyzésre irányuló eljárást az Alkotmánybíróság eljárásának befejezéséig függessze fel.
- [3] Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló tényállás szerint a Fővárosi Törvényszék mint elsőfokú bíróság 16.Pk.63.269/1990/80. sorszámú végzésével (a továbbiakban: elsőfokú végzés) elrendelte az érintett alapítvány kuratóriumának összetételére és a kuratóriumi tagok lakcímének megváltozására vonatkozó adatok nyilvántartásba való bejegyzését. A végzés ellen az indítványozó és egy másik gazdasági társaság fellebbezést nyújtott be arra hivatkozással, hogy az alapítvány alapító okiratát még korábbi nevén írta alá, amely 1993-ban, a gazdálkodó szervezetek és gazdasági társaságok átalakulásáról szóló 1989. évi XIII. törvény kötelezése alapján általános jogutódlással átalakult. Az indítványozó álláspontja szerint az általános jogutódlás során a korábbi alapítói jogát nem ruházta át, hanem az a törvény erejénél fogva, minden más joggal együtt, külön rendelkezés nélkül szállt át. Az indítványozó szerint az alapítói jog ügyletileg nem ruházható át, ezért tekintettel arra, hogy az alapítvány még nem helyezkedett a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: új Ptk.) hatálya alá, nincs arra lehetőség, hogy az alapítói jogok gyakorlója egy olyan magánszemély legyen, aki az alapító okiratot nem írta alá és egyetlen aláírónak sem az általános jogutódja. Az indítványozó az elsőfokú végzéssel szemben benyújtott fellebbezés-kiegészítésében kitért arra, hogy egy másik alapító mint az alapítvány alapítója az alapítói jogokat 2014. június 4-én ruházta át egy magánszemélyre, mivel azonban ezt a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) hatálya alatt tette, amely erre nem adott lehetőséget, az átruházás érvénytelen. Az indítványozó álláspontja szerint a változások nyilvántartásba vételével az új Ptk. hatálya alá helyezkedni kívánó alapítvány kérelmének azért nem lehet eleget tenni, mert ahhoz az alapítók nem járultak mind hozzá.
- [4] A Fővárosi Ítéltábla 4.Pkf.26.567/2015/3. sorszámú végzése értelmében a benyújtott fellebbezések érdemben nem voltak elbírálhatóak, mivel az indítványozó vonatkozásában nem nyert kétséget kizáró megállapítást, az, hogy ő az alapítói jog gyakorlására jogosult lenne, ezért az indítványozó gazdasági társaság nem tekinthető félnek, így fellebbezés előterjesztésére sem jogosult.
- [5] A Kúria Pf.IV.24.933/2015/3. sorszámú végzésében (a továbbiakban: támadott végzés) utalt arra, hogy a Fővárosi Ítéltábla az alapítványt érintő, korábbi változásbejegyzési kérelem kapcsán az elsőfokú bíróságot új határozat hozatalára utasította, amely során iránymutatásként előírta, hogy vizsgálni kell azt, hogy az alapítvány eredeti alapítói közül van-e még olyan alapító, aki az alapítói jogai gyakorlása során az alapító okirat módosí-

tására, illetve a kezelő szervezet visszavonására és új kezelő szervezet kijelölésére jogosult. Az elsőfokú bíróság a megismételt eljárás során a változásbejegyzési kérelmet elutasította, döntésének indokolásában nem fejtette ki, hogy a határozathozatal időpontjában mely eredeti alapítók azok, akik a jelenben is jogosultak az alapítói jogok gyakorlására. A Fővárosi Ítélőtábla mindezek alapján arra a következtetésre jutott, hogy az indítványozó és a másik fellebbező vállalkozás vonatkozásában nem nyert kétséget kizáró megállapítást az, hogy ők az alapítói jog gyakorlására jogosultak lennének, ezért a két gazdasági társaság nem tekinthető félnek, így fellebbezés előterjesztésére sem jogosultak. A Kúria indokolásában hivatkozott a Fővárosi Ítélőtábla azon megállapítására is, hogy a gazdálkodó szervezetek átalakulására vonatkozó jogszabályok kimondják ugyan, hogy az átalakulás során létrejött gazdasági társaság az általa kiszervezett jogutódja, ugyanakkor ezen átalakulással az eredeti gazdálkodó szervezet teljesen megszűnik és helyette új gazdasági társaság jön létre. Az eredeti alapító okiratot aláírók közül a két fellebbező vállalkozás eredeti formájában már nem létezik, megszűnésük pedig kizárja az alapítói joggyakorlást, mivel a következetes bírói gyakorlat szerint az átalakulással létrejött gazdasági társaságok az alapítói jogok tekintetében nem jogutódai az alapítóként szerepet vállalt állami vállalatoknak. A Fővárosi Ítélőtábla azt is kiemelte, hogy a fellebbező gazdasági társaságok azon az alapon sem voltak jogosultak fellebbezni, hogy a határozat rájuk nézve rendelkezést tartalmazna, mivel az elsőfokú végzés a kezelő szervezetre, annak tagjaira, összetételére, a kuratóriumi tagok lakcímváltozására és az alapítói jogok gyakorlásának bejegyzésére vonatkozó rendelkezéseket tartalmaz.

- [6] A Kúria támadott végzésének indokolása rögzíti, hogy nem volt vitatott az, hogy az alapítvány 19 jogi személy alapítójának egyike volt az indítványozó jogelődjét képező állami vállalat, amely 1993 decemberében alakult át az akkor hatályos jogszabályok szerint és megváltozott formában való bejegyzésére 1994. május 20-án került sor. A Kúria indokolásában kifejtette, hogy az alapítvány még nem helyezte magát az új Ptk. hatálya alá, működésére a régi Ptk. rendelkezéseit kell alkalmazni. Ehhez képest az alapítói jogok átruházásának az új Ptk. által megteremtett lehetősége nem alkalmazható. A Kúria rögzítette, hogy az indítványozó átalakulására az időlegesen állami tulajdonban levő vagyon értékesítéséről, hasznosításáról és védelméről szóló 1992. évi LIV. törvény (a továbbiakban: 1992. évi LIV. törvény) alapján került sor, amelynek 38. § (1) bekezdése értelmében az átalakulás során létrejövő gazdasági társaság az átalakult vállalat általános jogutódja, a jogszabály, azonban külön nem említi az alapítói jogokban történő jogutódlást. A Kúria szerint helyesen állapította meg a Fővárosi Ítélőtábla végzésében, hogy a régi Ptk. hatálya alá tartozó alapítványok esetében a joggyakorlat következetes abban, hogy az alapítói jogok tekintetében nincs helye jogutódlásnak (Kúria Pfv.IV.22.153/2012/5., Pfv.IV.20.277/2013/8.), továbbá a Legfelsőbb Bíróság 1/2006. KK véleményének VII/6. pontjában kimondta, hogy az alapító jogutóda az alapítói jogokat az alapító okirat kifejezett rendelkezése hiányában nem gyakorolhatja. Mindezek alapján a Kúria szerint helytállóan állapította meg a Fővárosi Ítélőtábla, hogy az indítványozó alapítói jogokat nem gyakorolhat, mert a jogutódlás nem terjed ki az alapítói jogok gyakorlására. A Kúria szerint az indítványozó megalapozatlanul hivatkozott a Kúria Pfv.IV.21.232/2013/4. sorszámú ítéletére, mert abban a döntésben a kérelmezői alapítvány egyik alapítójának a Művelődési Minisztériumnak a feladatait jogszabályi rendelkezés alapján vette át az Emberi Erőforrások Minisztériuma. Továbbá ezen ítéletében a Kúria hangsúlyosan mutatott rá arra, hogy a minisztériumok közötti jogutódlás és az alapítói jogok tekintetében nem vonható azonos megítélés alá az egyéb jogi személyek (gazdasági társaságok) átalakulása során bekövetkező jogutódlással, az átcsoportosított feladatokat ugyanis a jogutód minisztériumok útján ugyanaz a jogi személy, az állam látja el. A Kúria szerint a cégjogi értelemben vett jogutódlással szemben, a minisztériumok átszervezése esetén az állami alapító személyének változatlansága miatt nem sérül az alapítói jogok személyhez kötöttségének elve.
- [7] 2. Az indítványozó ezt követően alkotmányjogi panaszt nyújtott be az Abtv. 27. §-a alapján a Kúria támadott végzésének megsemmisítését és a változásbejegyzés végrehajtásának felfüggesztését kérve. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában az Alaptörvény a XIII. cikkének, a XV. cikk (1) bekezdésének, valamint a XXVIII. cikkének a megsértésére hivatkozott.
- [8] Az indítványozó álláspontja szerint az Alaptörvény tulajdon fogalma tágabb, mint a polgári jogi tulajdon fogalom, ezért az Alaptörvény XIII. cikke nem csupán a polgári jogi értelemben vett tulajdonjog klasszikus tárgyait védi, hanem ezen kívüli jogosultságokat és pozíciókat. Az indítványozó álláspontja szerint alkotmányos tulajdonjogi pozíciónak minősülnek egy szükségszerűen vagyonjuttatással létrehozott alapítvány alapítói jogai is, ezért elvonásuk a tulajdonjog sérelmét jelenti. Az indítványozó előadta, hogy az alapítványt több más alapítóval együtt, az indítványozó jogelődje alapította és az alapítás óta eltelt 24 évben senki sem vonta kétségbe azt, hogy az indítványozó az alapítvány alapítójának minősül, így az indítványozó joggal bízhatott abban, hogy

az alapítói jogait a jövőben is gyakorolhatja. Az indítványozó álláspontja szerint egy társasági formaváltás mindennapos rutinnak tekinthető, amely nem foszthat meg jogaitól egy gazdasági társaságot sem. Az indítványozó hangsúlyozta, hogy az átalakuláskor nem volt döntési helyzetben, mivel a rendszerváltást követő gazdasági, társasági jogi változásokra és privatizációs törekvésekre tekintettel átalakulását jogszabály rendelte el. Az indítványozó szerint a támadott végzés az alapítói jogokat kiveszi az általános jogutódlással átszálló jogok köréből, amely sérti az alapító tulajdonhoz való jogát.

- [9] Az indítványozó álláspontja szerint a jogbiztonságot szolgálja a jogutódlás jogintézménye és a felelősség körében is garanciális jelentősége van. Az indítványozó szerint tarthatatlan helyzetet eredményezne, ha egy cég egy társasági formaváltással megszabadulhatna a kötelezettségeitől. Ugyanígy a jogbiztonság követelményébe ütközőnek tartja, hogy az átalakulás óta eltelt 21 évben senki sem vonta kétségbe az indítványozó alapítói jogait. Az indítványozó álláspontja szerint a jogbiztonságot sérti az is, hogy bár a jogszabályok általános jogutódlásról szólnak, a támadott végzés önkényesen indokolva kiveszi az összes többi, a jogutódlással a jogutódra „automatikusan” átszálló jogok közül az alapítói jogokat anélkül, hogy ez bármely jogszabályban nevesítve lenne. Az indítványozó szerint csupán e sajátos jogértelmezés vezet ahhoz, hogy az alapítói jogokat minden más jogtól eltérően kezelik a bíróságok anélkül, hogy erre külön jogszabályi alapjuk lenne.
- [10] Az indítványozó hivatkozása szerint a jog előtti egyenlőség sérelme, a diszkrimináció egyértelműen tetten érhető a támadott végzésben, ha az összevetésre kerül a minisztériumok jogutódlása során alkalmazott kúriai joggyakorlattal. Az indítványozó szerint, ahogy a feladatok átcsoportosítása nem változtatja meg az egyes minisztériumok lényegét, úgy egy társasági formaváltás sem okoz az alapító személyét illetően olyan változást, ami indokolná a jogutódlás tiltását az alapítói jogok tekintetében.
- [11] Az indítványozó az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének a megsértése körében előadta, hogy az 1992. évi LIV. törvény 38. § (1) bekezdésének a bíróságok általi értelmezése a nyelvtani szabályoknak és a logikus gondolkodás alapvető törvényeinek ellentmondó, ezért önkényes. Az indítványozó e körben arra hivatkozott, hogy a jogutódlás általánosságából az következik, hogy az kivétel nélkül mindenre kiterjed. Az indítványozó szerint a támadott végzés olyan új jogot alkotott, amely az alkalmazott jogszabályba semmilyen szokásos jogértelmezési technikával nem érthető bele.

II.

- [12] 1. Az Alaptörvénynek az indítványban hivatkozott rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„XIII. cikk (1) Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár. (2) Tulajdont kisajátítani csak kivételesen és közérdekből, törvényben meghatározott esetekben és módon, teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás mellett lehet.”

„XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

„28. cikk A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”

- [13] 2. Az 1992. évi LIV. törvénynek az alkotmányjogi panaszban hivatkozott, az átalakuláskor hatályos rendelkezései:

„36. § Ha e törvény másként nem rendelkezik, az átalakulás során a Gt.-nek az egyes gazdasági társaságok alapítására vonatkozó szabályait kell alkalmazni.”

„38. § (1) Az átalakulás során létrejövő gazdasági társaság az átalakult vállalat általános jogutódja. A jogutód gazdasági társaságot illetik meg azok a jogok és terhelik azok a kötelezettségek, amelyek a munkavállalókkal kötött kollektív szerződés alapján a jogelődöt illeték meg, vagy terheltek.

(2) Az e törvény alapján történő átalakuláskor külön adó- és illetékfizetési kötelezettség – az eljárási illeték kivételével – nem keletkezik. A jogelődöt megillető adókedvezmény – ha annak feltételei egyébként fennállnak – a jogutódot illeti meg.

(3) Az átalakulás előtt kiadott hatósági engedélyek jogosultja a létrejövő gazdasági társaság, a folyamatban lévő ügyekben pedig az új társaság köteles az átalakulást az engedélyeket kiadó hatóságoknak maradéktalanul bejelenteni. Az engedélyek jogosultjaként az új gazdasági társaságot kell feltüntetni.

(4) Az állam által alapított, koncesszióköteles tevékenységet folytató és átalakuló vállalat koncesszióköteles tevékenysége folytatására az új gazdasági társaság csak az állam többségi részesedése mellett jogosult. A bányászati kutatás és termelés területén – a pályáztatás feltételeinek kialakulásáig terjedő átmeneti időszakban – az ipari és kereskedelmi miniszter ettől eltérést engedélyezhet.”

III.

- [14] 1. Az Abtv. 56. §-a alapján az Alkotmánybíróság először az alkotmányjogi panasz befogadásának kérdésében dönt, ennek során mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának feltételeit.
- [15] Az Abtv. 27. §-ának a) és b) pontjai értelmében az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja alapján alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.
- [16] Az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panaszt a sérelmezett bírói döntést követő 60 napon belül nyújtották be [Abtv. 30. § (1) bekezdés]. Az indítvány tartalmazza azt a törvényi rendelkezést, amely megállapítja az Alkotmánybíróság hatáskörét az indítvány elbírálására, továbbá amely az indítványozó jogosultságát megalapozza [Abtv. 52. § (1b) bekezdés a) pont]. Az indítvány az Alaptörvény XIII. cikke és a XV. cikke vonatkozásában tartalmazza az Alaptörvényben biztosított jogok sérelmének lényegét [Abtv. 52. § (1b) bekezdés b) pont]. Az indítvány tartalmazza az Alkotmánybíróság által az indítványozó szerint vizsgálandó bírói döntést [Abtv. 52. § (1b) bekezdés c) pont]. Az indítvány tartalmazza az Alaptörvény megsértett rendelkezéseit [Abtv. 52. § (1b) bekezdés d) pont]. Az indítvány az Alaptörvény XIII. cikke és a XV. cikke vonatkozásában tartalmaz indokolást arra nézve, hogy a sérelmezett bírói döntés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezéseivel [Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pont]. Az indítvány tartalmaz kifejezett kérelmet a bírói döntés megsemmisítésére [Abtv. 52. § (1b) bekezdés f) pont]. Az indítvány megfelel annak a feltételnek is, mely szerint – az indítványozó állítása alapján – az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogainak sérelme következett be [Abtv. 27. § a) pont]. Az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit kimerítette [Abtv. 27. § b) pont]. Az indítványozó jogosultnak tekinthető [Abtv. 51. § (1) bekezdés]. Az indítványozó érintettnek tekinthető (Abtv. 27. §).
- [17] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése vonatkozásában a panasz az Alkotmánybíróság főtítkárának erre irányuló felhívását követően sem tartalmaz érdemi alkotmányjogi okfejtést, így nem tesz eleget az Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pontjában foglalt feltételnek.
- [18] Az Abtv. 29. §-a a befogadhatóság feltételeként határozza meg, hogy az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet tartalmazzon, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel.
- [19] Az indítvány alapján – a XIII. cikk és a XV. cikk (1) bekezdés vonatkozásában – alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésként értékelhető, hogy az alapítói jogok jogutódlás esetén az alkotmányos tulajdonvédelem részét képezik-e, illetve a bírói döntés vonatkozásában az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdése is érdemi vizsgálat szükségességét vetette fel.

IV.

- [20] Az alkotmányjogi panasz nem megalapozott.
- [21] 1. Az Alkotmánybíróság elsőként a tulajdonhoz való jog sérelmére történő indítványozói hivatkozás megalapozottságát vizsgálta meg.
- [22] Az Alkotmánybíróság előjáróban utal arra a korábbi alkotmánybíróági határozatok felhasználhatóságával összefüggésben, hogy már megerősítette a tulajdonhoz való jogra vonatkozó gyakorlatának azt a részét, amelyet a tulajdon, mint alapjog védelméről alakított ki {lásd például: 20/2014. (VII. 3.) AB határozat, Indokolás [154], 23/2016. (XII. 12.) AB határozat, Indokolás [145], 3238/2017. (X. 10.) AB határozat, Indokolás [59]–[60]}. Az Alkotmánybíróság egyik alapvető megállapítása, hogy az alkotmányos tulajdonvédelem mindig konkrét: többek között a tulajdon funkciójától függ. Közérdek igazolhatja a tulajdon korlátozását, amelynek alkotmányossági felülvizsgálata nem a törvényhozó választásának feltétlen szükségességére irányul, hanem annak indokolhatóságára terjed ki [64/1993. (XII. 22.) AB határozat, ABH 1993, 380–382.].
- [23] Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint „[a] tulajdon jogi fogalmát és tartalmát általában nem közvetlenül az Alaptörvény, hanem más jogi normák határozzák meg. Az Alaptörvény által védett jogok körét és tartalmát ugyanakkor az Alaptörvény alapján kell megállapítani. Ez az ellentmondás nehézséget jelent a tulajdonként védett jogosítványok meghatározásakor. Az ellentmondás úgy oldható fel, hogy az Alaptörvény tulajdonhoz való alapjogként a jogszabályok által meghatározott tartalommal elismert, konkrét időpontban fennálló konkrét jogosítványokat védi: a törvényhozás a tulajdonhoz való alapvető jog alapján általában köteles tiszteletben tartani azokat a jogosultságokat, amelyek az alkotmányos értelemben vett tulajdonhoz való alapvető jog összetevői” {25/2015. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [55]}. Következésképpen a korábban tulajdonként megszerzett (és így az alkotmányos tulajdonvédelem alatt álló), „tulajdonszerű” vagyoni jogi igényeket védi az Alaptörvény XIII. cikke {3048/2013. (II. 28.) AB határozat, Indokolás [39], 3030/2018. (II. 6.) AB határozat, Indokolás [14], 3199/2013. (X. 31.) AB határozat, Indokolás [13]}. Az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében azon vagyoni értékű jogokra terjed ki az alkotmányos tulajdonvédelem, amelyek „funkciójukat illetően »tulajdonszerűek«” {lásd pl. haszonélvezet: 3199/2013. (X. 31.) AB határozat és 25/2015. (VII. 21.) AB határozat; [...] orvosi praxisjog: 28/2006. (VI. 21.) AB határozat; [...] védjegy: 3115/2013. (VI. 4.) AB határozat; személyes gyógyszerár-működtetési jog: 1094/B/2006. AB határozat; [...]}. Ugyanis »[a] tulajdonjog alkotmányos védelmének a polgári jogi tulajdonon kívüli, egyéb vagyoni értékű jogokra való kiterjesztése mögött a tulajdonnak az egyén autonómia-védő funkciója áll« {3209/2015. (XI. 10.) AB határozat, Indokolás [66]}. A tulajdon alkotmányos védelme tehát tulajdonképpen bizonyos vagyoni jogi pozíciók (státuszok) alapjogi védelme” {3051/2016. (III. 22.) AB határozat, Indokolás [20]–[21], [23]}.
- [24] Az indítványozó szerint a támadott végzéssel sérült a tulajdonhoz való joga, mert alkotmányos tulajdonjogi pozíciónak minősülnek egy – szükségszerűen vagyonjuttatással létrehozott – alapítvány alapítói jogai is, ezért elvonásuk a tulajdonjog sérelmét jelenti.
- [25] Tekintettel arra, hogy az Alkotmánybíróság fent idézett gyakorlata értelmében az alkotmányos tulajdonvédelem terjedelme mindig konkrét, azaz a tulajdon alanyától, tárgyától és funkciójától, illetve a korlátozás módjától függ, így a jelen ügyben az alapítói jogok vonatkozásában is ezen kérdésekre irányult az Alkotmánybíróság érdemi vizsgálata.
- [26] Az Alkotmánybíróság elsőként megállapította, hogy a jelen ügyben az alapítói jogok értelmezése vonatkozásában az irányadó jogi normák a régi Ptk. és az 1992. évi LIV. törvény, tekintettel arra, hogy az érintett alapítvány nem helyezte magát az új Ptk. hatálya alá, ezért az alapítói jogok átruházhatóságát érintően az új Ptk. 3:396. §-a által megteremtett lehetőség nem alkalmazható, amelyet egyébként az indítványozó sem vitatott. Az Alkotmánybíróság megállapította továbbá, hogy az érintett alapítvány alapító okirata a régi Ptk. 74/C. § (7) bekezdése alapján nem tartalmaz kijelölést az alapító megszűnése esetén történő alapítói jogok gyakorlása vonatkozásában.
- [27] Az Alkotmánybíróság megvizsgálta, hogy a 25/2015. (VII. 21.) AB határozat által meghatározott körben az indítványozó által hivatkozott alapítói jog a konkrét esetben a régi Ptk. és az 1992. évi LIV. törvény rendelkezéseire is figyelemmel részesíthető-e a tulajdonhoz való alapjog védelmében, mint „a jogszabályok által meghatározott tartalommal elismert, konkrét időpontban fennálló konkrét jogosítvány” {25/2015. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [55]}.

- [28] Tekintettel arra, hogy az érintett alapítvány vonatkozásában az alapító okirat kijelölést nem tartalmaz és az alapítvány a régi Ptk. hatálya alá tartozik, az Alkotmánybíróság a konkrét ügyben az 1992. évi LIV. törvény 38. §-át is irányadónak tekintette az alapítói jogok jogutódlás keretében történő „átszállása” kérdésével összefüggésben, hiszen az érintett alapítvány esetében alkalmazandó általános szabályok alapján az alapítói jogok tekintetében jogutódlásra nem kerülhetett sor. Az 1992. évi LIV. törvény 38. § (2)–(4) bekezdései nem tartalmaznak kifejezett rendelkezést az alapítványok alapítói jogai vonatkozásában, e tekintetben az indítványozó is csak a 38. § (1) bekezdését értelmezi akként, mint amely a gazdasági társaságokra vonatkozó általános jogutódlás deklarálásával indirekten az alapítvány alapítói jogaira is vonatkoztatható lenne.
- [29] Az Alkotmánybíróság az alapítvány jogintézményének alanyi, tárgyi értelme és funkciója tekintetében emlékeztet arra, hogy az alapítvány alapvetően különbözik a gazdasági társaságoktól, mivel az alapító(k) személyétől elkülönült, önálló jogi személy. Az alapítványra vonatkozó jogi szabályozás lényegi eleme az, hogy az alapítók vagyonuk egy meghatározott részét elkülönítik, „célvagyonként” egyesítik. Az alapítvány tehát önálló jogi személyiséggel rendelkező, az alapító(k) magánvagyonától elszakadó célvagyon. Az alapítvány vagyona elkülönül az alapító(k) vagyonától, az alapító(k)nak nincs közvetlen ráhatása az alapítvány tulajdonára. Az alapító(k) tulajdonhoz való joga az alapítvány részére történő vagyonjuttatással megszűnik, az onnantól kezdve már nem az alapító(k) tulajdona, hanem az alapítványé.
- [30] A régi Ptk. vonatkozásában irányadó bírói gyakorlat az 1/2009. (II. 23.) KK véleményben megerősítette az alapítványnak az alapítótól elkülönült, sajátos jogi személy jellegét, amikor kimondta, hogy az alapító nem kötheti ki az alapítvány visszavonásának jogát és nem jelölheti ki az alapítvány jogutódját, az alapító nem lehet az alapítvány kezelője (BH1991. 40) és egyben a képviselője, a kuratóriumnak tagja lehet, azonban a döntéshozatalnál nem kerülhet túlsúlyba, jogosítványokat nem gyakorolhat kizárólagosan (BH1991. 450). A bírói gyakorlat alapján a nyilvántartásba vétel után az alapítói jogokat nem lehet átruházni (BH2001. 597). Következésképpen az alapítvány alapítója jogilag a szó szoros értelmében nem tekinthető az alapítvány tulajdonosának, ezért az alapítót megillető jogok és egy gazdasági társaság tulajdonosát megillető jogok közé nem tehető egyenlőségjel.
- [31] A régi Ptk. alapján irányadó joggyakorlat egyértelműen akként foglalt állást, hogy az alapítvány létrehozása a természetes személy, illetve a jogi személy személyhez fűződő jogosítványa, ezért a természetes személy halála, illetve a jogi személy megszűnése esetén az alapítói jog tekintetében jogutódlásnak nincs helye (5/2006. KJE, BDT 2005. 1236., BDT 2005 1162.). Következésképpen a jelen ügyben támadott végzésben a Kúria által követett jogértelmezés nem tér el a régi Ptk. alapján irányadó bírói joggyakorlattól.
- [32] Az alapítvány alapítóját megillető jogok tehát egy gazdasági társaság tulajdonosát megillető jogoknak nem feleltethetők teljes mértékben, mivel az alapítói jogok alapvetően személyes jogok, amelyet az is alátámaszt, hogy az alapító az alapítvány e célt szolgáló szerve hiányában a szó szoros értelmében vett tagsági jogokat nem gyakorol (lásd: BH1997/3/146), továbbá még a bíróságnak sincs hatásköre arra, hogy egy megszűnt alapító helyett más személyt nevezzen ki az alapítvány alapítójának (Legfelsőbb Bíróság Kpkf.III.28.509/1998.).
- [33] Az Alkotmánybíróság utal arra, hogy az alapítvány jogintézményének alapvető alanyi és tárgyi tartalma, funkciója, hogy az alapítvány az alapítóktól különálló, önálló jogi személy, vagyona az alapítók magánvagyonától teljes mértékben elkülönülő „célvagyon”, ezért az alapítvány jogintézményének lényegével ellentétes az olyan értelmezés, amely ezt az alanyi, tárgyi és funkcióbeli különállást indirekt módon az alapítói jogok terén érvényesülő jogutódlás vonatkozásában alapjogi szintre emelné.
- [34] Megjegyzendő, hogy az új Ptk. 3:396. §-a sem korlátlanul teszi lehetővé az alapítói jogok átruházását, amikor azt a vállalt vagyoni hozzájárulás teljesítésének feltételéhez köti. A konkrét ügyben az alapító és az alapítvány elkülönülését érintően tehát nem azonosítható olyan elem, amely alapítói jogutódlás esetén az alapítói jogok alapjogi védelmét indokolná. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az alapítvány jogintézménye vonatkozásában alanyi, tárgyi értelemben, illetve funkcióját tekintve az alapítói jogok átruházhatósága tekintetében nem mutatható ki olyan „tulajdonszerű” vagyoni igény, amelyet a tulajdonhoz való alapjog alapján alkotmányos védelemben kellene részesíteni. Tekintettel arra, hogy a jelen ügyben az alapítói jogok jogutódlás során történő „átszállása” nem minősült „a jogszabályok által meghatározott tartalommal elismert, konkrét időpontban fennálló konkrét jogosítványnak”, nem állapítható meg alkotmányjogi összefüggés fennállása {25/2015. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [55]}.
- [35] Az Alkotmánybíróság kiemeli, hogy e tekintetben nem bír relevanciával, hogy az indítványozó átalakulását követő 21 évben az indítványozó alapítói jogainak hiánya vonatkozásában nem született bírói döntés, hiszen az alapítói jogok személyhez fűződő, át nem ruházható jellegére tekintettel az Alkotmánybíróság gyakorlata

által megkövetelt „tulajdonszerű” jelleg nem állapítható meg, ezért arra az indítványozó nem alapíthatott „várományt”.

- [36] Ezen túlmenően az alapítói jogok a régi Ptk. és az új Ptk. alapján sem örökölhethők. E tekintetben megjegyzendő, hogy az új Ptk. 3:394. § (1) bekezdésének azon rendelkezése, amely az alapító halála, vagy arra az esetre, ha az alapítói jogait végérvényesen nem gyakorolja, lehetővé teszi, hogy az alapító okiratban az alapító más személyt jelöljön ki az alapítói jogok gyakorlására, nem minősül örökösnevezésnek, hanem az öröklésen kívül eső, speciális jogutódlási formának tekinthető. Következésképpen az alapítói jogok esetében az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdése szerinti örökléshez való jog sem értelmezhető.
- [37] 2. Az Alkotmánybíróság ezt követően az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésével kapcsolatos indítványelemet vizsgálta meg. Az indítványozó a jog előtti egyenlőség sérelmét abban vélte felfedezni, hogy a Kúria egy másik ügyben megszűnő minisztérium esetében elismerte a feladatokat jogutódként átvevő minisztérium alapító jogait. Az, hogy a minisztériumok számára biztosított a jogutódlás lehetősége az alapítói jogok tekintetében, a gazdasági társaságok esetében pedig nem, az indítványozó szerint egyértelműen diszkriminatív.
- [38] Az Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény XV. cikk (1) és (2) bekezdéseire vonatkozó gyakorlata szerint azonban a diszkrimináció alkotmányos szinten eleve csak abban az esetben vizsgálható, ha a hátrány az azonos helyzetben lévők által alkotott körön belül következik be [3176/2013. (X. 9.) AB határozat, Indokolás [22]]. Jelen esetben azonban az indítványozó mint gazdasági társaság nem tartozik azonos csoportba a minisztériumokkal alapvetően azon okból kifolyólag, hogy az indítványozó esetében az 1992. évi LIV. törvény által előírt átalakulást követően nemcsak társasági formaváltás, hanem számos tulajdonosváltás is bekövetkezett. Következésképpen az indítványozó helyzete arra tekintettel nem hasonlítható össze – ily módon nem képez homogén csoportot – a támadott végzésben hivatkozott ügyben tárgyalt minisztériumokéval, hogy az alapítói jogot mint individuális jogot az érintett alapítvány alapításakor végső soron más tulajdonosi körbe tartozó személyek gyakorolták, míg a minisztériumok esetében a feladatok átcsoportosítása nem eredményezte az állami irányítás végső soron történő megváltozását.
- [39] Az Alkotmánybíróság kiemeli, hogy az indítványozó sem hivatkozott arra, hogy esetében a jogszabály által elrendelt társasági formaváltás az alapító személyét nemcsak formálisan, hanem tulajdonosait tekintve is érintette. Következésképpen a jelen ügyben a társasági formaváltás nemcsak formális névváltozással, hanem a tulajdonosi kör megváltozásával is járt, ezért ezen indítványelem nem áll alkotmányjogi összefüggésben az Alaptörvény XV. cikkével. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a jelen ügyben a diszkrimináció tilalmát kimondó alaptörvényi tétel sérelme nem állapítható meg.
- [40] Mindezek alapján az Alkotmánybíróság a Kúria Pf.IV.24.933/2015/3. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasította.
- [41] Az alkotmányjogi panasz elutasítása okán a támadott végzés végrehajtásának felfüggesztéséről az Alkotmánybíróságnak nem kellett rendelkeznie.

Budapest, 2018. július 16.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla alkotmánybíró párhuzamos indoklása

- [42] Támogatom a határozat elutasító rendelkezését, de az indítvány alapján az új Ptk. alapítványokat érintő változásai is bejöttek vizsgálatba, melyek az alapítványt közelebb hozták a tulajdonhoz, és ennek kapcsán számomra felmerült e változások alaptörvény-ellenessége. Így indokoltnak tartottam volna az Abtv. 28. § (1) bekezdés alapján áttérni ezek vizsgálatára.
- [43] E változások ugyanis lehetővé tehetik, hogy a tulajdonnal és a nagy tőkével rendelkező csoportok alapítványi formában kedvezőbb adóztatási formákban és közterheket levetve kikerüljék a társadalom működéséhez és fenntartásához való hozzájárulások nagy részét, és ezzel az Alaptörvény – szemben a régi Alkotmánnyal – kifejezett deklarációkkal áll szemben. Így az Alaptörvény a tulajdonvédelem garantálásához a tulajdon társadalmi felelősségét is csatolta: „A tulajdon társadalmi felelősséggel jár” [Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdés második mondat]. Ugyanígy az alaptörvényi Alapvetés O) cikke parancsolóan leszögezi, hogy „képeségei és lehetőségei szerint mindenki köteles az állami és közösségi feladatok ellátásához hozzájárulni.”
- [44] Az új Ptk. alapítványokat érintő szabályozása azonban a régihez képest egy sor szempontból közelebb hozta ezt az intézményt a tulajdon gazdasági hasznosításához, és ezzel lehetővé tette, hogy az alapítványi álca alatt és annak céljához csatoltan széleskörű gazdálkodási tevékenység is folyjon, mely felveti az említett alaptörvényi rendelkezésekkel való szembenállást. Így az alapítványok létesítésének eddigi előfeltétele, a közérdekű jelleg már nem kötelező az új Ptk. 3:378. §-a szerint, továbbá át is lehet ruházni az alapítói jogokat a 3:396. §-a szerint. További közelítést jelent a tulajdonhoz és a profitorientáltsághoz, hogy az alapítvány gazdasági tevékenységet is végezhet a céljával összefüggésben [Ptk. 3:379. § (2) bekezdés].
- [45] Az igazságügyi tárca korábbi illetékes államtitkár-helyettese ezeken túlmenően még azt is felvetette egy 2015-es cikkében, hogy a már véghezvitt közelítések mellett az elsődlegesen gazdálkodó tevékenységet folytató alapítványok törvényi szabályozása is egy további lehetőség lehet: „Külföldi – elsősorban német – szabályozási minták figyelembevétele alapján a gazdálkodó, vagyonkezelő alapítvány jogi szabályozása megteremthető [...] Az ugyanakkor jogalkotói döntést igényel, hogy az elsődleges gazdálkodói cél lehetősége valamennyi alapítvány vagy csak a közalapítvány esetén legyen biztosított” (Bodzási Balázs: A Ptk. hatálybalépése után felmerült gazdasági igények hatása, *Fontes Iuris* 2015/3–4. szám, 60. p.)
- [46] Álláspontom szerint az alapítványoknak államtitkár-helyettes által felvetett további közelítése a tulajdonhoz és ennek gazdasági hasznosításához csökkentené az egyenlő közteherviselés lehetőségeit és a tulajdon társadalmi felelősségének megvalósulását. Ám a már megvalósított közelítések is felvetik ennek a gyanúját, és így az ügy kapcsán ennek alkotmánybíróági ellenőrzése elsődleges fontosságú lett volna. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 28. § (1) bekezdés alapján áttérhetett volna most ezek vizsgálatára, és ezzel az új Ptk. hatálybalépése után még időben léphetett volna a vitatható törvényi szabályozások ellen a gyakorlatban létrejövő torzulások megakadályozására.

Budapest, 2018. július 16.

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István alkotmánybíró különvéleménye

- [47] Az indítványozó szerint a Kúria végzésével sérült – egyebek mellett – a tulajdonhoz való joga, mert alkotmányos tulajdonjogi pozíciónak minősülnek egy – szükségszerűen vagyonjuttatással létrehozott – alapítvány alapítói jogai is, ezért elvonásuk a tulajdonjog sérelmét jelenti.
- [48] Természetesen egyetértek az alkotmánybíróági vizsgálat elvi kiindulópontjával, amely szerint „[a]z alapítvány tehát önálló jogi személyiséggel rendelkező, az alapító(k) magánvagyonától elszakadó célvagyon. Az alapítvány vagyona elkülönül az alapító(k) vagyonától, az alapító(k)nak nincs közvetlen ráhatása az alapítvány tulajdonára. Az alapító(k) tulajdonhoz való joga az alapítvány részére történő vagyonjuttatással megszűnik, az onnantól kezdve már nem az alapító(k) tulajdona, hanem az alapítványé” (Indokolás [37]–[41]).
- [49] Az előbbieket mellett azonban azt is figyelembe kell venni, hogy amikor - a vizsgált ügyben alkalmazott régi Ptk. szerint – az alapító egy általa rendelkezésre bocsátott vagyontömeget jogalanyisággal ruház fel, meghatározva annak célját és ennek érdekében a vagyon felhasználási módját, akkor a saját tulajdonából a célvagyon elkülön-

nítését olyan keretek között (azzal a feltétellel) teszi, hogy a cél megvalósítása érdekében a saját korábbi vagyonának megfelelő kezelését illetően bizonyos garanciális jogokat továbbra is fenntartott – így az alapító okirat módosításának, valamint a kezelő szerv kijelölése visszavonásának és új kezelő szerv kijelölésének a jogát [lásd: régi Ptk. 74/B. § (5) bekezdés, 74/C. § (6) bekezdés].

- [50] Bár ezek a jogosultságok polgári jogi értelemben nem sorolhatóak a tulajdonjog kategóriájába, mivel a saját korábbi tulajdonnal való rendelkezésből eredő garanciális jogosultságok, álláspontom szerint alkotmányjogi szempontból a tulajdonhoz való jog védelmére tarthatnak igényt. Ez attól függetlenül így van, hogy az alapítói jogok önálló átruházását a törvény lehetővé teszi-e vagy sem. Ha igen (vö. új Ptk 3:396. §), akkor az csak egy újabb érv arra nézve, hogy az alapítói jogok vagyoni értékkel bírnak és tulajdonjogi védelemre tarthatnak igényt. Ezért bízom abban, hogy az Alkotmánybíróság a mostani jogértelmezését legalább akkor újragondolja, ha az új Ptk. hatálya alá tartozó alapítványt érintő ügyben kell majd az alapítói jogok védelmében döntést hoznia.
- [51] A többségi indokolás hivatkozik rá, hogy a régi Ptk. hatálya alá tartozó alapítványok esetében a joggyakorlat következetes (volt) abban, hogy az alapítói jogok tekintetében nincs helye jogutódlásnak (Indokolás [61]). Ez azonban nem jelenti azt, hogy ezt a joggyakorlatot részletesebben feltárva, annak különféle jogszabályi környezetekben való alkalmazhatóságát is figyelembe véve ne lehetett volna a jelen ügyben vitatott bírósági értelmezést felülvizsgálni.
- [52] Az 1992. évi LIV. törvénynek az ügyben az alkalmazott jogszabályi rendelkezése ugyanis sem a szövegét, sem az indokolását tekintve nem zárta ki az alapítói jogok jogutódlásának lehetőségét. A törvény 38. § (1) bekezdése kimondta, hogy „[a]z átalakulás során létrejövő gazdasági társaság az átalakult vállalat általános jogutódja”. A törvényjavaslat részletes indokolása pedig a rendelkezéssel kapcsolatban teljes körű jogutódlást rögzített: „Az átalakulás során létrejövő gazdasági társaság az átalakult vállalat általános jogutódja. Ez indokolja azt is, hogy az átalakuló vállalattal szemben fennálló követelések az átalakulásra tekintettel nem válnak lejárttá. Az átalakulás folytán létrejött szervezet gyakorolhatja mindazokat a jogokat, amelyek a jogelődöt megillették, így a korábbi hatósági engedély jogosultjának az új gazdasági társaság minősül, de terhelik azok a kötelezettségek is, amelyek pl. a munkavállalókkal kötött kollektív szerződés alapján a jogelődre hárultak. Az átalakulás során külön adó- és illetékfizetési kötelezettség nem keletkezik, így a vállalati vagyon felértékelése nem jár együtt társasági adó fizetési kötelezettséggel.”
- [53] Nem kifejezetten az Alaptörvény XIII. cikkével, hanem a XV. cikkel összefüggésben adja elő a többségi indokolás, de logikailag az előbbire is vonatkoztatható az az érvelés, amely az indítványozó tulajdonosváltozásainak lényegi jelentőséget tulajdonít: „[a]z Alkotmánybíróság kiemeli, hogy az indítványozó sem hivatkozott arra, hogy esetében a jogszabály által elrendelt társasági formaváltás az alapító személyét nemcsak formálisan, hanem tulajdonosait tekintve is érintette. Következésképpen a jelen ügyben a társasági formaváltás nemcsak formális névváltozással, hanem a tulajdonosi kör megváltozásával is járt”. Ezzel az érveléssel sem tudok egyetérteni. Az indítványozó (vagy bármely jogi személy) tulajdonosainak esetleges változásától nem tehető függővé az általa alapított alapítvány alapítói joginak gyakorlása. Társasági üzletrészek, részvények átruházása – tőzsdére bevezetett társaságokról nem is beszélve – mindennapos jelenség, abszurd lenne azt feltételezni, hogy bármely tulajdonosváltás kihat(hat)na az alapítói jogok fennmaradására.
- [54] Figyelemmel arra, hogy a többségi indokolás lényegi elvi téziseivel nem értettem egyet, az ezekre épített, indítványt elutasító döntést nem tudtam támogatni.

Budapest, 2018. július 16.

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

- [55] A különvéleményhez csatlakozom.

Budapest, 2018. július 16.

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

[56] A különvéleményhez csatlakozom.

Budapest, 2018. július 16.

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1370/2016.

• • •